

Inhoud

Kaart van Turkije en toelichting bij plaatsnamen	8
Letters	15
N.N.	17
Amandelsnor	25
Bruggen over de Bosporus	60
Nazim	63
De erfzonde van de Republiek	96
De droom van Sinan	106
Imams en condooms	112
De koningin van de Turkse televisieseries	128
Onder de Ararat	141
Omdat ik van je hou, zus	146
Mevrouw Atatürk	171
Het zwarte meisje	177
Het vagevuur van İstanbul	198
Abrahams karpers	219
De moordenaar uit de abrikozenstad	227
Bajbajboesj	249
Dit is nou typisch Turkije	269
Dankbetuiging	271

Adana: Kolossale industriestad, beroemd in heel Turkije vanwege de heerlijke kebab. Hier is Saliha Ermez geboren, de voormalige prostituee die streed om een plek in het Turkse parlement.

Ankara: De hoofdstad van Turkije. Hier ligt, in een speciaal gebouwde mausoleum, Atatürk begraven.

Ardahan: Eens per jaar komen hier de aanbidders van Atatürk bij elkaar. Ze kijken naar de schaduw van een berg die hen aan het profiel van de Vader der Turken doet denken. Als de schaduw verschijnt, dan dansen, lachen en huilen ze.

Ayvalık: Vanaf de stranden rond dit stadje laat de smokkelaar Ahmed Baba immigranten vertrekken voor de laatste etappe van hun reis naar Europa. Een halve eeuw geleden begon in deze haven de dramatische ontsnapping van Münevver Borzëcki naar Polen.

Diyarbakır: De hoofdstad van de Turkse Koerden. De muur die de stad omringt is naar verluidt de interessantste ter wereld, na de Chinese muur. 'Een vervloekte plaats' zeggen sommigen, want in de omgeving van Diyarbakır worden de meeste vermoorden gepleegd.

Edirne: De oude hoofdstad van de Osmanen. Hier heeft de architect Sinan zijn meest perfecte moskee gebouwd: de torenhoge bonbonnière Selimiye. Hier ligt ook het hoofd van Kara Mustafa, afgehakt vanwege de nederlaag van het Turkse leger bij Wenen.

Gaziantep: De geboorteplaats van Ayşe Türkünçü, die door haar man Hasan aan een bordeel werd verkocht.

İzmir: De stad van Sjabtai Tsvi, de joodse messias die besloot zich te bekeren tot de islam.

Konya: Eeuwen geleden leefde en schiep hier de wijze Mevlana, de heilige Franciscus van de islamitische wereld. Tegenwoordig is dit het Turkse equivalent van Częstochowa, het bekende Poolse bedevaartsoord. Pelgrims komen uit alle hoeken van de wereld, en de bewoners van Konya staan bekend als de grootste conservatieven. Hier werd reclame gemaakt voor de eerste Turkse erotische film.

Malatya: De stad maakte reclame voor zichzelf met posters van Barack Obama, die tijdens een bezoek aan İstanbul bij een kraampje aan een abrikoos stond te knabbelen. ‘Dat was zeker weten een van onze abrikozen,’ zei de burgemeester. De boomgaarden rondom Malatya zijn het productiegebied van abrikozen voor heel Europa.

In de buurt van de abrikozenstad Malatya, in het dorpje Hekimhan, is Mehmet Ali Ağca geboren.

Mardin: Beroemd vanwege een prachtig fort uit de Oudheid. In de buurt van dit stadje, in het dorpje Yalim, hebben de bewoners een vrouw uit hun midden gestenigd.

Rize: Hier is Erdoğan geboren en hier woonde zijn familie voordat zijn vader besloot om naar İstanbul te verhuizen.

Şanlıurfa: Moslims geloven dat hier de aartsvader Abraham (ze noemen hem Ibrahim) geboren is. Een plaatselijke messias heeft me hier een pakje sigaretten en een portie rijst met kip afgetroggeld.

İstanbul: De stad van de dichter Hikmet, van Erdoğan en van buitengewone contrasten. Toeristen uit de hele wereld nemen hier foto's en immigranten proberen geld te verdienen voor de voortzetting van hun reis naar Europa. Hier kun je de brug oversteken die Europa en Azië met elkaar verbindt.

N.N.

1.

Deniz heeft haar haren in een vlecht en draagt een lange, luchtige rok. Ze heeft aan beide polsen enkele armbandjes en door haar haren is een miniatuurzonnebloempje geregen.

‘Zulke bloemen zouden we op onze bruiloft hebben,’ zegt ze en ze huilt al niet meer. Sinds een paar maanden heeft ze donkere kringen onder haar ogen maar, zoals ze zelf zegt, ze is niet meer in staat ook maar een enkele traan te laten. ‘Ik leef door met uitgeschakeld gevoel,’ zegt ze hoofdschuddend. ‘Wat er is gebeurd, is te pijnlijk voor me.’

Serhat ging die dag vroeg van huis. Zoals gewoonlijk gaf hij haar een knuffel en een kus. Elke dag als hij naar zijn werk vertrok, kuste hij haar en zei: ‘Wacht op me, schatje.’ Of hij zei: ‘Als je me wilt bedriegen, dan moet hij wel knapper zijn dan ik.’ En daarna lachte hij en kuste haar ten afscheid, want het was vanzelfsprekend dat ze elkaar nooit ontrouw zouden zijn.

In het laatste jaar van de middelbare school raakten ze verslingerd aan elkaar. Zij: alledaags, hoewel ze aardig kon leren. Hij: de sportiefste jongen van de hele school. Hij speelde basketbal, volleybal, liep hard en in de weekenden deed hij aan bergbeklimmen. Toen ze de eerste keer op een feestje bij vrienden aan de praat raakten, was ze verrast dat hij boeken las, en nog behoorlijk goede ook. ‘Zo’n spierbundel? En dan Albert

Camus lezen?’ reageerde ze verbaasd. En hij schaamde zich.

Wat ze in hem zag? Een zeldzame levensvreugde. Als Serhat ergens binnenkwam, begonnen mensen al te glimlachen voordat hij iets gezegd had.

Wat hij in haar zag? Naar het schijnt haar ogen. Groot, hazelnootkleurig. Hij zei dat het was alsof hij verdronk in de Zee van Marmara als hij in die ogen keek. Op een keer had hij zelfs zo’n droom. Dat hij verdronk.

Maar hij is niet verdronken. Ze hebben hem doodgeschoten. Meer is er niet bekend, en eigenlijk zelfs dat niet, want op een dag ging de telefoon en zei iemand haar: ‘Hij is er niet meer. Hij is die nacht omgekomen, de verdomde putschist. Ga hem niet zoeken, want dan kan ook jou iets overkomen.’

Ze wilde doorvragen, meer te weten komen. Op dat moment was ze al meer dan een week onderweg langs ziekenhuizen, mortuaria en politiebureaus, die na de mislukte staatsgreep vol zaten met gearresteerde soldaten. Nergens vond ze gehoor. Maar iemand moet haar gezien hebben, iemand moet haar wanhoop hebben opgemerkt, aangezien ze is opgebeld.

Een vriendin van haar weet tot op de dag van vandaag niet wat er met haar man is gebeurd. Zelfs dat was haar niet gegund. Zelfs niet een enkel, anoniem telefoontje.

2.

Als ze ergens kwaad om is, dan om het feit dat hij haar niets heeft verteld. Ze begrijpt dat hij haar niet ronduit kon zeggen: ik zit bij een groep die vannacht de macht gaat overnemen. Of eigenlijk: die gaat proberen de macht over te nemen. Zulke dingen vertel je zelfs niet aan je naasten, dat ligt voor de hand. Maar hij had een hint kunnen geven. Een of ander teken dat ze elkaar wellicht niet meer zouden zien. Of hij had ten minste

een brief achter kunnen laten die ze pas later zou vinden.

Maar niets van dat alles. Ongetwijfeld was hij bang. Ongetwijfeld dacht hij erover na. Misschien rookte hij wat meer dan voorheen. Maar behalve dat bleef alles bij het oude. Ze kende hem goed, als geen ander, maar zelfs zij, Deniz, had niet door dat hij iets van plan was.

Haar vader was omgekomen bij een auto-ongeluk toen ze nog een kind was. Haar moeder had die nacht een droom gehad waarin hij ergens ver weg was, maar tegen haar zei: ik zal je nooit verlaten. Toen ze 's ochtends met het bericht kwamen, zat ze met koffie op hen te wachten. Ze wist het al.

Deniz had dus nog nooit voor zijn leven gevreesd, want ze dacht dat ze eerst, zoals haar moeder, in een droom gewaar-schuwd zou worden. Maar nee. Geen dromen. Geen onrust. Hij ging weg. En kwam niet meer terug. Zijn sloffen zijn er nog, zijn pyjama op het bed, een half leeggedronken glas sap, een kast vol overhemden, zijn gala-uniform, het diploma van zijn opleiding in de Verenigde Staten. Er zijn nog laden vol met aantekeningen die uitgezocht moeten worden, maar daarvoor is het nog te vroeg, veel te vroeg.

Ze is ook kwaad dat hij, perfectionist als hij was, met al zijn potloden altijd vlijmscherp geslepen, had meegedaan aan iets dat zo slecht was voorbereid. Die putsch had immers redelijkerwijs geen enkele kans van slagen. Wie begint er nu aan een militaire staatsgreep zonder de steun van de generaals? Zonder steun uit het buitenland en van de oppositie? Godverdomme, wie begint er nu aan een staatsgreep zonder de steun van de bevolking? Zonder enig idee hoe het regime omver te werpen?

En nog eens 'godverdomme': wie schiet er nu op mensen? Dat was onmenselijk, Serhat, zou ze tegen hem zeggen, want ze was altijd eerlijk tegen hem geweest. Je hebt meegedaan aan

een vreselijke gotspe. Jij en je kameraden hebben bloed aan jullie handen.

Maar dat kan ze hem niet meer vertellen. Serhat ging van huis en daarna verliep de hele dag, 15 juli 2016, als elke andere dag in haar leven, maar vroeg in de avond begonnen er vreemde dingen te gebeuren. Bij de Atatürk-luchthaven in İstanbul verschenen tanks. Soldaten blokkeerden de brug over de Bosphorus. Ten slotte zei de premier op televisie dat militairen de macht probeerden te grijpen.

Door haar hoofd schoot: jij bent er toch niet bij? Je was altijd zo kritisch over Erdoğan...? Dus rende ze snel naar huis. Eén telefoontje. Nog één. En nog één. En zo verder tot de vijftien. 'Zeg me alleen maar dat je er niet bij bent. Ik smeed je, neem de telefoon op en zeg dat je er niets mee te maken hebt.'

Maar Serhat nam niet op.

Dus zette ze de televisie aan en keek op internet. Ze schreef naar al haar bekenden: heeft iemand Serhat gezien? Weet iemand iets dat zij niet weet?

Ze schreef naar de vrouwen en vriendinnen van andere officieren.

Maar de meesten van hen wisten ook niet wat er met hun mannen aan de hand was.

Later, het liep al tegen middernacht, zag ze op het internet president Recep Tayyip Erdoğan terwijl hij via zijn iPhone liet weten dat hij de democratie ging redden. Nog later zag ze hem landen in İstanbul, waar hij verwelkomd werd door honderden juichende aanhangers.

Daarna viel de putsch in duigen. Politie en militairen die trouw waren gebleven aan de regering grepen de laatste putschisten in de kraag. Nadien bleek dat de putschisten een paar honderd mensen hadden doodgeschoten. En dat ze geprobeerd hadden om Erdoğan in hoogsteigen persoon te doden,